

Impressionistisk, teknokratisk och modernistisk naturalism

– olika socioekonomiska och kulturella gruppers uppfattningar om estetik i naturalistisk design

Impressionistic, technocratic, and modernistic naturalism – perceptions of aesthetics in naturalistic design

Essie Moe

Självständigt arbete • 15 hp
Sveriges lantbruksuniversitet, SLU
Fakultet för naturresurser och jordbruksvetenskap
Institutionen för stad och land
Landskapsarkitekturprogrammet - Uppsala
Uppsala 2021

Impressionistisk, teknokratisk och modernistisk naturalism – olika socioekonomiska och kulturella grupperns uppfattningar om estetik i naturalistisk design

Impressionistic, technocratic, and modernistic naturalism – perceptions of aesthetics in naturalistic design

Essie Moe

Handledare: Marina Queiroz, Sveriges lantbruksuniversitet, SLU, Institutionen för stad och land

Examinator: Josefin Wangel, Sveriges lantbruksuniversitet, SLU, Institutionen för stad och land

Omfattning: 15 hp

Nivå och fördjupning: Grundnivå, G2E

Kurstitel: Självständigt arbete i landskapsarkitektur

Kurskod: EX0861

Program/utbildning: Landskapsarkitektprogrammet - Uppsala

Kursansvarig inst.: Institutionen för stad och land

Utgivningsort: Uppsala

Utgivningsår: 2021

Omslagsbild: Essie Moe

Upphovsrätt: Alla illustrationer i arbetet är utförda av Essie Moe.

Elektronisk publicering: <https://stud.epsilon.slu.se>

Nyckelord: impressionistisk, teknokratisk, modernistisk, naturalistisk, planteringsdesign, preferenser

Sveriges lantbruksuniversitet

Fakultet för naturresurser och jordbruksvetenskap

Institutionen för stad och land

Avdelningen för landskapsarkitektur

Publicering och arkivering

Godkända självständiga arbeten (examensarbeten) vid SLU publiceras elektroniskt. Som student äger du upphovsrätten till ditt arbete och behöver godkänna publiceringen. Om du kryssar i **JA**, så kommer fulltexten (pdf-filen) och metadata bli synliga och sökbara på internet. Om du kryssar i **NEJ**, kommer endast metadata och sammanfattning bli synliga och sökbara. Fulltexten kommer dock i samband med att dokumentet laddas upp arkiveras digitalt.

Om ni är fler än en person som skrivit arbetet så gäller krysset för alla författare, ni behöver alltså vara överens. Läs om SLU:s publiceringsavtal här: <https://www.slu.se/site/bibliotek/publicera-och-analysera/registrera-och-publicera/avtal-for-publicering/>.

JA, jag/vi ger härmed min/vår tillåtelse till att föreliggande arbete publiceras enligt SLU:s avtal om överlåtelse av rätt att publicera verk.

NEJ, jag/vi ger inte min/vår tillåtelse att publicera fulltexten av föreliggande arbete. Arbetet laddas dock upp för arkivering och metadata och sammanfattning blir synliga och sökbara.

Sammanfattning

Naturalistisk design har blivit en trend i planteringar. Tidigare studier på människors uppfattningar av stilen har sällan delat in deltagare i kulturella eller socioekonomiska grupper. Det här arbetet syftar till att undersöka hur människor med olika ekonomisk och kulturell bakgrund uppfattar naturalistisk design, för att bidra i frågan om hur framtidens planteringar kan minska risken att genom estetik exkludera människor med låg socioekonomisk status eller tillhörande minoritetskulturer.

En identifiering och tolkning av gestaltungs-element från de tre naturalistiska inriktningarna; impressionistisk, teknokratisk och modernistisk, samt från två tidigare genomförda fallstudier har utförts för att ställas i relation till varandra. En sammanställning av dessa gestaltungs-element indikerade att människor från områden med låg socioekonomisk status eller tillhörande minoritetskulturer föredrar planteringar med bland annat starkt rumsskapande element. För att svara på vilken inriktning som innehar flest av de föredragna gestaltungs-elementen, gjordes en sammankoppling mellan naturalismens inriktningar och olika gruppers preferenser, vilket gav indikationer på att den impressionistiska inriktningen bör vara bäst lämpad att applicera i gestaltning av offentliga planteringar för att tilltala människor från områden med låg socioekonomisk status eller tillhörande minoritetskultur. Komplement med teknokratisk eller modernistisk naturalism bör dock inte väljas bort, och vidare studier i ämnet skulle kunna visa på starkare samband mellan människors uppfattningar och planteringar inom de tre naturalistiska inriktningarna.

Nyckelord: impressionistisk, teknokratisk, modernistisk, naturalistisk, planteringsdesign, preferenser

Abstract

Naturalistic design has become a trend of planting. Previous studies on people's perceptions of the style have rarely categorized participants by cultural or socioeconomic characteristics. This thesis aims to examine how people with different economic and cultural backgrounds perceive naturalistic design, to contribute to the matter of how future plantings can reduce the risk of excluding people with low socioeconomic status or of minority cultures.

An interpretation of aesthetic components from the three naturalistic strands; impressionistic, technocratic, and modernistic, as well as an interpretation of components from two previous studies have been carried out to be put in relation to one another. A synthesis of these components indicated that people from areas with low socioeconomic status or of a minority culture prefer plantings with, amongst others, elements of spatial composition. To answer to which strand possesses most of these components, an interconnection was made between the naturalistic strands and different groups' preferences, which indicated that the impressionistic strand would be most suited to apply in design of public plantings to appeal to people from areas with low socioeconomic status or of a minority culture. However, complements of technocratic or modernistic design should not be disregarded, and more research into the matter might show stronger correlations between people's perceptions and plantings within the three strands.

Keywords: impressionistic, technocratic, modernistic, naturalistic, planting design, preferences

Innehållsförteckning

Figurförteckning	9
Ordlista	10
1. Inledning	11
1.1. Syfte och frågeställning	12
2. Metod	13
2.1. Tillvägagångssätt för arbetet	13
2.1.1. Förstudier.....	13
2.1.2. Identifiering och tolkning av gestaltningselement	14
2.1.3. Sammankoppling av grupperns preferenser och naturalismens inriktningar	15
2.2. Avgränsning.....	15
3. Teoretisk bakgrund	16
3.1. Utvecklingen av människors synsätt på naturalism	16
3.2. Forskning inom ämnet.....	17
3.3. Vikten av trygghet.....	18
3.4. Inriktningar inom naturalistisk design	18
3.4.1. Impressionistisk naturalism.....	18
3.4.2. Teknokratisk naturalism.....	19
3.4.3. Modernistisk naturalism	19
4. Resultat	21
4.1. Identifiering och tolkning av gestaltningselement i fallstudier	21
4.1.1. Fallstudie 1.....	21
4.1.2. Fallstudie 2.....	23
4.1.3. Sammanställning och analys av gestaltningselement från fallstudier	25
4.2. Identifiering och tolkning av gestaltningselement i naturalismens inriktningar	26
4.2.1. Impressionistisk naturalism; Dan Pearson, Tom Stuart-Smith, Sarah Price.	26
4.2.2. Teknokratisk naturalism; James Hitchmough & Nigel Dunnett	28
4.2.3. Modernistisk naturalism; Piet Oudolf	30

4.3. Sammankoppling av naturalismens inriktningar och olika gruppers preferenser.....	31
5. Diskussion.....	33
5.1. Arbetets relevans.....	33
5.2. Problematik.....	34
6. Slutsats.....	36
Referenser.....	37
Tack	40

Figurförteckning

Figur 1: Karaktärsillustration - impressionistisk naturalism	27
Figur 2: Karaktärsillustration - teknokratisk naturalism	29
Figur 3: Karaktärsillustration - modernistisk naturalism	31

Ordlista

- Formell plantering:* i det här arbetet synonymt med traditionell plantering. Detta innebär motsatsen till naturalistiska planteringar och utmärks av drag som noga avgränsade, inramade planteringsytor med tydliga kanter, högt skötselbehov, enhetligt och städat uttryck samt användning av marktäckande växtmaterial. Fokus i dessa planteringar är dess estetiska aspekter, snarare än ekologiska eller ekonomiska aspekter.
- Gestaltningselement:* estetiska aspekter som kan tillämpas i val av växtmaterial vid gestaltning, alternativt estetiska aspekter som en naturlig plantering och/eller ett växtmaterial tillskrivs och kan kategoriseras efter. Till exempel bladstorlek, blomfärg och artdiversitet.
- Medveten växtplacering:* en planteringsmetod där växten placeras på en specifikt utvald plats i planteringen, till skillnad mot *slumpartad växtplacering*; i vilket det inte finns någon tanke bakom var växten placeras i planteringen, utan slumpen avgör var växtmaterialet hamnar och i vilka kombinationer.
- Rumskänsla:* närvaron av känslan av ett avgränsat rum eller plats. Detta skapas av objekt som agerar substitut för väggar, tak eller golv. En trädkrona tillsammans med omgivande häckar kan till exempel ge en avgränsad plats ett tak och väggar. Rumskänslan blir då stark när du står innanför häckarna under trädkronan.
- Strukturell diversitet:* variation av höjder genom olika växtmaterial inom en plantering.

1. Inledning

Naturalistisk design där fokus ligger på ekologiska, ekonomiska och estetiska värden, har blivit en trend inom planteringsdesign i västvärlden. Nick Robinson, landskapsarkitekt och författare till *The Planting Design Handbook*, beskriver stilen som igenkännbar genom sin höga taxonomiska artdiversitet, komplexa och varierade sammansättningar av arter, konsekventa upprepningar av mönster över stora arealer och utveckling och förändring av växtsamhället över årstiderna och flera säsonger (Robinson 2016).

Designstilen kan användas för restaurering av ekosystem samtidigt som estetiken i planteringen bildar konstnärliga uttryck. Ett citat om Lurie Garden i Millennium Park i Chicago, en naturalistisk trädgård designad av Piet Oudolf, beskriver målsättningen för den estetiska dynamiken över året;

Visitors find respite and inspiration in four seasons. In early spring, sun-hungry bulbs and perennials stretch through soil and begin anew. Summer and fall teem with the flutter of butterflies and birds. Winter's seed heads and ornamental grasses capture snow and ice, creating graceful art forms. Lurie Garden is living art – a palette of texture and color blending Chicago's unique culture, ecology, history and people. (Lurie Garden 2021).

I mina förstudier, där jag har tittat på olika exempel av naturalistiska planteringar, har jag uppmärksammat enligt de resurser jag har haft tillgång till, att de flesta parker och trädgårdar inom stilen verkar återfinnas inom europeiska och nordamerikanska länder. Flera yrkesverksamma landskapsarkitekter och formgivare inom den naturalistiska genren verkar arbeta från en bas i nordeuropeiska länder, till exempel Nederländerna, Storbritannien eller Tyskland.

Ett antal böcker har skrivits om naturalistisk design, vilka beskriver teorier och metoder för att uppnå det estetiska uttryck som stilen innebär. I *Planting the natural garden*, av Piet Oudolf och Henk Gerritsen (2019), finns till exempel förslag på arter med formmässigt starka karaktärer för att skapa visuellt intresse. De estetiska värden som tillskrivs arter och växtkombinationer är vedertagna för verksamma inom området och utöver Robinson (2016), behandlas estetiken objektivt även i *Naturalistic Planting Design – The Essential Guide* av planteringsdesignern Nigel Dunnett (2019). Att behandla estetik som något subjektivt beskrivs som ohanterligt för utformning av offentliga platser som ska användas av många människor;

We all have personal responses to particular plants and combinations of plants, but as professional designers we need an analytical approach and a model of planting aesthetics that will help us design for the full range of people, places and functions that we will meet in the course of our work. (Robinson 2016:101).

Målsättningen är alltså att gestalta platser som tilltalar många olika människor. Men om de formgivare som gestaltar planteringar inom naturalistisk design har en liknande bakgrund, och sedan utgår från estetik som något objektivt, är det inte då troligt att det estetiska uttryck som planteringen tar sedan också tilltalar en likartad grupp av människor?

Att inkludera fler grupper av människor i urbana miljöer genom att anpassa utformningen av grönytor, är ett viktigt bidrag i arbetet med att uppfylla de globala hållbarhetsmål som har satts upp av United Nations Development Programme (UNDP). Jag kommer med det här arbetet att beröra flera punkter inom delmål 10.2: Främja social, ekonomisk och politisk inkludering, vilket beskrivs som följande;

Till 2030 möjliggöra och verka för att alla människor, oavsett ålder, kön, funktionsnedsättning, ras, etnicitet, ursprung, religion eller ekonomisk eller annan ställning, blir inkluderade i det sociala, ekonomiska och politiska livet. (United Nations Development Programme 2021)

Dunnett (2019:59) delar in den naturalistiska designen i tre inriktningar: impressionistisk, teknokratisk samt modernistisk naturalism. Dessa tar sig olika estetiska uttryck, används av olika formgivare och genomförs med olika metoder. Jag vill undersöka om dessa varierade stilar kan vara mer eller mindre tilltalande för människor med olika bakgrund.

1.1. Syfte och frågeställning

Syftet med arbetet är att undersöka skillnader i hur människor med olika ekonomisk och kulturell bakgrund uppfattar vegetation i naturalistisk stil, för att i framtidens naturalistiska planteringar, minska risken att genom estetik exkludera människor med låg socioekonomisk status eller människor som tillhör minoritetskulturer.

Arbetets huvudfrågeställning blir: *Utifrån olika socioekonomiska och kulturella grupper uppfattningar om gestaltningselement, vilken stilinriktning av naturalistisk design bör vara bäst lämpad att applicera som planteringsdesign i urbana miljöer?*

För att kunna svara på huvudfrågeställningen delar jag upp frågan i två underfrågor: *Hur uppfattar människor med olika kulturell bakgrund och socioekonomisk status olika gestaltningselement inom naturalistisk design? Vilka gestaltningselement återfinns inom var och en av de tre naturalistiska inriktningarna?*

2. Metod

I följande avsnitt redogör jag för min planering och avgränsning av arbetet.

2.1. Tillvägagångssätt för arbetet

Jag har delat upp mitt tillvägagångssätt i tre steg för att svara på mina frågor.

1. **Förstudier** med litteraturundersökning och därefter val av två tidigare i ämnet genomförda fallstudier att analysera djupare
2. **Identifiering och tolkning** av gestaltningselement i de två fallstudierna samt i naturalismens inriktningar.
3. **Sammankoppling** av gestaltningselement i naturalismens tre inriktningar och olika socioekonomiska och kulturella gruppers preferenser utifrån fallstudierna

2.1.1. Förstudier

I mina förstudier har jag läst vetenskapliga artiklar samt böcker för att förstå utvecklingen av naturalistisk design som trend samt utvecklingen av människors relation till dess estetiska uttryck. En insyn i hur utvecklingen har sett ut har varit viktig för att hitta rätt infallsvinkel i mitt arbete. Jag valde sedan att gå vidare med att undersöka naturalismens olika inriktningar, då dessa utgör grunden för den naturalistiska design vi ser idag.

Jag studerade Nigel Dunnetts (2019) indelning av naturalismens inriktningar för att förstå skillnader i dess gestaltningsmetoder och estetiska uttryck. Dunnetts arbete gav mig även en förståelse för hur estetik objektivt kan jämföras, vilket jag i ett senare skede har arbetat med för att identifiera gestaltningselement.

I mina förstudier läste jag vetenskapliga artiklar som genom olika studier har undersökt människors uppfattningar om vegetation. Artiklarna gav mig en inblick i hur forskning fram till idag har behandlat kategorisering av människor, eventuell problematik i ämnet samt vilka mönster som finns i hur olika människor uppfattar naturalistisk vegetation. Jag fann 20 artiklar som utgjordes av fallstudier (70% europeiska, 20% amerikanska, 5% kinesiska, 5% australiensiska), där människors

uppfattningar om vegetation som återfinns inom naturalistisk design undersöktes. För att artiklarna skulle vara relevanta för mitt arbete ansåg jag att fallstudierna skulle ha undersökt uppfattningar om ett flertal estetiska gestaltningselement i naturalistiska planteringar jämfört med traditionella planteringar, samt delat in deltagande i socioekonomiska eller kulturella grupper. Av dessa 20 funna artiklar var det enbart två som redovisade relevant resultat indelade enligt ovan nämnda faktorer. Övriga artiklar saknade en eller flera komponenter, till exempel uppfattningar indelade efter socioekonomiska grupper, för att vara relevanta för mitt arbete, och valdes därför att inte användas för att svara på mina frågor.

De artiklar som var relevanta för mitt arbete var två europeiska fallstudier: *Understanding Stakeholder Perceptions of Acceptability and Feasibility of Formal and Informal Planting in Sheffield's District Parks* av Jinvo Nam och Nicola Dempsey (2019), samt *Biodiverse perennial meadows have aesthetic value and increase residents' perceptions of site quality in urban green-space* av Georgina E. Southon, Anna Jorgensen, Nigel Dunnett, Helen Hoyle och Karl L. Evans (2017a; 2017b).

2.1.2. Identifiering och tolkning av gestaltningselement

Utöver resultaten om uppfattningar i de två valda artiklarna, finns även bilder och beskrivningar av de planteringar som har undersökts presenterade. Ur dessa har jag utläst och tolkat olika gestaltningselement som exempelvis planteringsfärgskala, formspråk och växtplacering. Då resultatet visar på vilka planteringar olika grupper av människor föredrar kan jag, utifrån min tolkning, identifiera mönster i vilka gestaltningselement som tilltalar olika grupper av människor. Mina tolkningar av gestaltningselement i fallstudierna sammanställs och analyseras sedan för att svara på min första delfråga.

Jag har sedan identifierat och tolkat gestaltningselement på liknande sätt inom de tre naturalistiska inriktningarna genom att titta på bilder och textbeskrivningar om planteringar utförda av gestaltare inom respektive inriktning. Jag har utgått från de gestaltare som Nigel Dunnett (2019) benämner som yrkesverksamma inom var inriktning av naturalismen för att vara säker på att varje undersökt gestaltning faller under rätt stil. Jag har sedan tittat på bilder från deras privata sociala medier, deras arkitektkontors sociala medier, deras arkitektkontors hemsidor, videor i form av föreläsningar samt deras skrivna böcker och artiklar. Jag letade efter gemensamma estetiska faktorer på bilderna från de olika gestaltningsprojekten inom varje inriktning och gick successivt igenom alla publicerade gestaltningsarbeten. Denna process svarar på min andra delfråga.

2.1.3. Sammankoppling av grupperns preferenser och naturalismens inriktningar

För att se samband mellan gestaltningselement i de naturalistiska inriktningarna och olika socioekonomiska och kulturella grupperns uppfattningar om olika gestaltningselement, har jag slutligen gjort en sammankoppling mellan dessa faktorer. I sammankopplingen utgår jag från tidigare forskning samt mina tolkningar av gestaltningselement från fallstudierna för att sedan diskutera hur de tre naturalistiska inriktningarna förhåller sig till dessa aspekter. Med denna sammankoppling svarar jag på min huvudfråga.

2.2. Avgränsning

Den geografiska avgränsningen av arbetet förläggs inom Europas gränser då jag har hittat mest information om naturalistisk design i Europa samt att störst andel av den tidigare forskning jag har funnit är utförd här. De gestaltare som Nigel Dunnett (2019) nämner inom naturalistisk design, som mitt arbete sedan har baserats på, är också till största del verksamma i Europa.

Arbetet har utgått från studier av litteratur samt bildmaterial. Ingen egen fallstudie har gjorts då tidsramen har varit begränsad.

3. Teoretisk bakgrund

I följande avsnitt redogör jag för resultatet av mina förstudier kring naturalismens utveckling samt tidigare forskning inom uppfattningar om naturalistisk design.

3.1. Utvecklingen av människors synsätt på naturalism

Genom litteratur men även konst och arkitektur, har det länge pågått en diskussion om hur vi människor uppfattar den ”vilda” naturen och vilken plats den naturen har i landskap eller trädgårdar som skapas av människan.

Christoph Kueffer, professor inom landskapsarkitektur och Christian Kull, geograf, beskriver kortfattat den historiska utvecklingen av uppfattningar kring den vilda naturen i sitt kapitel *Non-native Species and the Aesthetics of Nature*;

Today, the wilderness is often seen as an idyllic place, contrasting with a noisy and stressful daily life in a modern civilisation, and associated with positive but strongly contrasting ideas, such as vastness, frontier, adventure, solitude, or exotic places. In contrast, in the past, the wilderness was often associated with negative feelings, such as danger of wild animals, bandits, or lack of shelter from dangerous weather events. (Kueffer & Kull 2017:320).

I *Messy Ecosystems, Orderly Frames*, hävdar Joan Nassauer (1995), professor i landskapsarkitektur, att människor behöver tecken på omhändertagande för att uppskatta de mer vilda till uttrycket, ekologiskt funktionella, miljöer och landskap. Hon menar att de ekologiska funktionerna av ett landskap måste anpassas in i en lokal samhällskultur och att detta bör göras genom design. Hon ger förslag på gestaltningselement som remsor av klippt gräsmatta längs med gångstråk eller att tillföra byggda element som exempelvis staket, för att ge de ekologiska planteringarna ett ordnat uttryck (Nassauer 1995).

Att hitta den estetiska balansen mellan naturligt och omhändertaget utgör idag grunden i naturalistisk design. Balansen kan uppnås genom användning av metoder som till exempel gestaltning med både inhemskt och kultiverat växtmaterial eller att rama in en mer vildvuxen plantering med tydliga kanter (Dunnett 2019).

3.2. Forskning inom ämnet

Vid mina förstudier har jag hittat en hel del forskningsartiklar där studier har genomförts på hur människor uppfattar mer naturlig växtlighet i urbana miljöer. Blommande gräsmattor, anlagda ängar och spontan växtlighet är vanligt studerade i ett flertal länder, både inom och utanför Europa. Jag har däremot inte hittat någon studie som undersöker vad människor tycker om planteringar gestaltade i de olika naturalistiska inriktningarna.

I de studier där människor får ge åsikter om estetiken i naturlig vegetation behandlas deltagare ofta som en homogen grupp, det vill säga, studien är framtagen för att ge råd i hur en gestaltning kan tilltala så många människor som möjligt. Här finns resultat som visar att människor tycker om örtartade planteringar med en hög strukturell diversitet och med en lång, varierad blomningsperiod, ofta innehållande fler blommande örter än gräsarter (Brun et al. 2018; Lindemann-Matthies et al. 2010).

Vissa forskare argumenterar också för att artdiversitet i sig inte spelar så stor roll för våra intryck, utan att det är den visuella variationen i färg, struktur och blomning som ger den positiva upplevelsen (Hitchmough 2017:119-120; Hoyle et al. 2018:110). Resultat från tidigare studier har också indikerat skillnader i psykologiska reaktioner beroende av estetiken i planteringar i urbana miljöer, där en grön vegetation med minimal blomning ger lugnande effekter (Hoyle et al. 2017).

De studier som skiljer på människor har ofta kategoriserat grupper i kön, ålder, professionella och icke professionella eller människor som växer upp på landet jämfört med i staden. Här finns mönster där till exempel kvinnor och äldre tycker mer om mångfald i blommande örter och arter än män och yngre, och att professionella samt de människor som vistas mycket i naturliga miljöer, tycker mer om en mångfald och ett naturalistiskt uttryck än de som inte rör sig lika mycket i dessa miljöer (Lindemann-Matthies 2017; Nowak-Olejnik et al. 2020; Southon et al. 2017a; Zobec et al. 2020). Däremot är det få studier som har delat in deltagande efter kulturella aspekter, vilket som redan 2016 visades kan medföra risker;

Almost no studies consider the cultural diversity of urban residents, which risks that varying demands of cultural groups on the design, management or biodiversity of greenspaces are neglected in related policies. (Botzat et al. 2016:231).

Samtidigt pekar Robinson (2016) på hur viktigt det är att förstå och implementera kulturella aspekter för att gestalta framgångsrika planteringar;

The cultural associations and meanings of plants affect the success of a project, and the designer needs knowledge and sensitivity if they are to respond to and reflect the cultural aspects of planting preferences, especially if they are not of the same cultural group as the users. (Robinson 2016:102).

3.3. Vikten av trygghet

Dunnett (2019) redogör för en egen utvecklad version av Maslows behovstrappa, innehållande behov som bör tillfredsställas för att skapa framgångsrika planteringar. Han menar att trygghetsskapande faktorer som kontroll, säkerhet, skydd och intimitet måste finnas på en plats innan människor kan ta in känslor från estetiska upplevelser (Dunnett 2019:29). Robinson (2016) visar genom text och illustrationer hur en användning av rumsskapande gestaltning kan få människor att uppleva trygghet. Rumsskapande element kan vara trädstammar, häckar, staket eller lövkronor, placerade i olika formationer.

Lägre perennplanteringar och ängsplanteringar över stora arealer, saknar många av dessa trygghetsskapande funktioner. Robinson anser att dessa typer av planteringar bör placeras på platser där avsaknaden av skydd inte blir problematisk;

It is, to a great extent, a design idiom most relevant to cool temperate climates where the lack of shade and shelter are not seen as problematic and where semi-natural and traditionally managed grasslands have long been a familiar part of the landscape. (Robinson 2016:319).

Med detta visar han på en koppling mellan hur kulturellt välbekanta strukturer i naturlig vegetation är och relevansen för att sedan lyfta in dessa strukturer i gestaltningar.

3.4. Inriktningar inom naturalistisk design

I följande avsnitt presenteras definitionen och utvecklingen av de tre inriktningarna enligt Nigel Dunnetts (2019) klassificering. Med klassificeringen som grund kan jag sedan djupare utreda inriktningarnas estetik genom att göra egna tolkningar av förekomna gestaltungs-element.

3.4.1. Impressionistisk naturalism

Dunnett (2019) påstår att impressionistisk naturalism tar avstamp i det pittoreska trädgårdsidealet där den vilda trädgården först förekom som fenomen. Han pekar ut William Robinson med boken *The wild garden* (Dunnett 2019:60) som en stark influens, med exempel som metoden *enhanced nature*, vilket innebär att försköna naturalistiska miljöer genom att plocka in vissa dramatiska växter i en annars lågmäld vegetation. Dunnett (2019) menar vidare att Gertrude Jekyll, en av grundarna till Arts and Craft-rörelsen, har varit en viktig influens inom den impressionistiska naturalismen då hon var den första att införa gestaltning efter färger och ljus i trädgården.

Olika kompositioner av växtmaterial skapas genom användning av metoden *plant association*, vilket enligt Dunnetts (2019) definition innebär en eftertänksam

placering av varje växt för att maximera visuella intryck. Denna metod kommer jag genom mitt arbete att kalla för *medveten växtplacering*, då jag inte har hittat någon vedertagen översättning.

Dan Pearson, Sarah Price och Tom Stuart-Smith nämns av Dunnett (2019:62) som nutida praktiserande inom impressionistisk naturalism. Kopplingen till Gertrude Jekylls designprinciper synliggörs i beskrivningen om Meadow Garden i boken *Tokachi Millennium Forest* av Dan Pearson;

The paths in the garden would feel like the trails in the woodland, pushing close and moving through a whole environment. We would cross water to enter the garden with the protection of the woods to one side and the grandeur of the mountains as the borrowed view. The planting would be immersive and take its lead from the communities of native plants, but heighten the experience through combining plants in a free and painterly manner. (Pearson & Shintani 2020:65).

3.4.2. Teknokratisk naturalism

Dunnett (2019:63) beskriver den teknokratiska naturalismen som en inriktning där fokus ligger på ekologiska och ekonomiska aspekter, ofta praktiserad av utövare med biologisk, ekologisk eller hortikulturell bakgrund. Inriktningen innebär en metodisk kategorisering av växter som förlitar sig på forskning inom biogeografi och vid design hämtar inspiration från verkliga växtsamhällen. Gestaltningen ges form utav olika lager med växter av olika struktur och funktion vilket ger en komplex plantering med hög artdiversitet, likt ett naturligt växtsamhälle. Tanken är att skötseln ska vara minimal då växterna noga har valts ut efter ståndort samt sin förmåga att konkurrera med andra växter i planteringen. I teknokratisk naturalism används inte medveten växtplacering, utan placeringen är slumpartad för att ge en mer naturlig effekt (Dunnett 2019).

Dunnett (2019:64) menar att mycket av sitt eget arbete samt gestaltningar av James Hitchmough återfinns inom denna inriktning. Inriktningens gestaltungsmetod och målsättning beskrivs i introduktionen till *Sowing beauty: designing flowering meadows from seed*, av James Hitchmough;

This book is a little bit different from run of the mill gardening and planting design books. It's about utilizing an understanding of how naturally occurring plant communities function ecologically, and then transferring this understanding to help design, establish, and manage visually dramatic herbaceous vegetation in gardens, urban parks, and other urban green spaces that is long persistent, given simple low-intensity maintenance. (Hitchmough 2017:8).

3.4.3. Modernistisk naturalism

Dunnett (2019) menar att den modernistiska inriktningen har nederländskt och tyskt ursprung efter formgivare som Mien Ruys och Karl Foerster. Stilen beskrivs som något minimalistisk när det kommer till visuella intryck, samtidigt som

gestaltningen är dramatisk och effektfull i sin helhet. Arterna är färre till antalet och noga utvalda baserat på form, planterade med en medveten växtplacering i återkommande grupper. Planteringen inramas ofta av hårda, moderna material som exempelvis stålkanter. Inriktningens huvudfokus är växtmaterial med en tydlig struktur i såväl detaljer som helhet och blomsterdekoration är mindre prioriterat (Dunnett 2019:67). Dunnett (2019) anser att Piet Oudolf är den gestaltare som främst återfinns i den modernistiska inriktningen.

I *Planting the natural garden* av Piet Oudolf och Henk Gerritsen, syns intresset för växtmaterialens form i beskrivningar som följande om *Helianthus salicifolius*, skobandssolros;

The most important ornamental feature of this plant is the slender stem covered with long strings of drooping, light green leaves. The top of the stem resembles a greenish-yellow mophead. The small sunflowers only appear late in the season and are so tall that you have to do your best to catch a glimpse of them. (Oudolf & Gerritsen 2019:83).

Piet Oudolfs arbete beskrivs senare i boken som följande, vilket kan tolkas som en sammanfattning av estetiken i den modernistiska naturalismen;

Forget the colors for a moment (or two), get a camera, take some pictures, and then turn them into black-and-white [...]. Too many color-packed borders look like ... porridge? An Oudolf border will still be clear, and you will have no difficulty making out the individual plants. This is because plants are overwhelmingly chosen on the basis of their having distinctive structure. (Oudolf & Gerritsen 2019:234).

4. Resultat

I det här avsnittet kommer jag att identifiera och tolka gestaltningselement i de valda fallstudierna samt i de tre naturalistiska inriktningarna, för att svara på mina delfrågor. Identifierade gestaltningselement kommer sedan att sammankopplas med olika kulturella och socioekonomiska gruppers preferenser utifrån fallstudierna för att svara på min huvudfråga.

4.1. Identifiering och tolkning av gestaltningselement i fallstudier

Nedan presenteras fallstudierna tillsammans med mina tolkningar av bilder och textmaterial, i vilka jag har utläst förekomna gestaltningselement i olika planteringstyper som har undersökts.

4.1.1. Fallstudie 1

Understanding Stakeholder Perceptions of Acceptability and Feasibility of Formal and Informal Planting in Sheffield's District Parks.

Studiens omfattning

Nam och Dempsey (2019) har i Sheffield, Storbritannien, undersökt olika intressegruppers uppfattningar om parker och parkförvaltning inom staden. Enkäter och intervjuer genomfördes med boende, professionella samt verksamheter i området. Tre olika planteringsformer; formell plantering, äng med blommande arter samt högväxt gräsmark med örtarter undersöktes i studien, där de deltagande skulle svara på om den här typen av plantering var en metod de kunde tänka sig tillämpas i sina närmaste parker (Nam & Dempsey 2019:6). Sex olika kvartersparker i bostadsområden med olika socioekonomisk status valdes för att ge plats åt de planteringsformer som skulle undersökas. Det brittiska indexet; "The English Indices of Multiple Deprivation" användes för att ge en indikation på områdets socioekonomiska status, där två av de områden som undersöktes klassades inom de tio lägsta procenten och två i de trettio högsta procenten (Nam & Dempsey 2019:4).

Identifiering och tolkning av gestaltningselement samt dess effekter

Den formella planteringen som undersöktes representeras av tre bilder i artikeln. Dessa bilder visar på en medveten växtplacering i hur växtmaterialet har kombinerats i väl planerade grupper för att uppnå estetiska effekter. Växtmaterialet utgörs av främst kultiverat växtmaterial. Blomningen går från sparsam till rik, alltid i klara färger. Planteringarna återfinns inom ett starkt formspråk av rektanglar och cirklar, med hårda kanter mot gångvägar. Träd, formklippta buskar samt byggda element skapar en stark rumskänsla och stora höjdskillnader (Nam & Dempsey 2019:6).

Bilderna på ängsplanteringen som undersöktes visar slumpartat placerat växtmaterial då arter återkommer i oregelbundna mönster över stora arealer utan inramningar eller formspråk. Blomningen går från sparsam till rik, där den rika blomningen har en kontrasterande färgskala med intensiva gula och rosa kulörer (Nam & Dempsey 2019:6).

Bilderna på gräsmarken visar högt gräs med sparsam till rik blomning och låg till hög artdiversitet. Färgskalan är harmoniserande med blomning i ljusa färger mot en grön bakgrund. Det finns inga anlagda kanter eller hårda material som ramar in planteringen. Växtplaceringen är slumpartad då arter igen återkommer i oregelbundna mönster, med vad som ser ut som inhemskt växtmaterial (Nam & Dempsey 2019:6).

Resultatet från studien visar på att människor från områden med lägre socioekonomisk status i högre grad föredrog den formella planteringen framför ängsplanteringen eller gräsmarken. Den formella planteringen och ängsplanteringen föredrogs av alla grupper framför gräsmarken (Nam & Dempsey 2019:8). Detta betyder att människor från områden med högre socioekonomisk status inte är lika benägna att föredra den formella planteringen. Den här gruppen visar preferenser för såväl den formella plantering som för ängsplanteringen. Människor från områden med lägre socioekonomisk status visade sig också mer positivt inställda till att vara med vid anläggning och skötsel av planteringsytorna (Nam & Dempsey 2019:11).

Summering av gestaltningselement i fallstudie 1

- Formell plantering, med **medveten växtplacering, kultiverat växtmaterial, hårda kanter, starkt formspråk, formklippta buskar, stark rumskänsla** och **hög strukturell diversitet**, föredrogs framför de andra typerna, av människor från områden med lägre socioekonomisk status.
- Låg eller hög artdiversitet samt sparsam eller rik blomning gjordes ingen skillnad på i den här studien, då alla typer av planteringar innehöll alla nivåer

4.1.2. Fallstudie 2

Biodiverse perennial meadows have aesthetic value and increase residents' perceptions of site quality in urban green-space.

Studiens omfattning

Southon et al. (2017a) har undersökt hur människor med olika demografisk bakgrund uppfattar ängsplantering av olika höjd och struktur i urbana miljöer. För att ge en indikation på de deltagandes socioekonomiska status användes även i denna studie "The English Indices of Multiple Deprivation". Värden från indexet kombinerades sedan med de deltagandes etnicitet och benämns i studien som "ethnicity-deprivation index" (Southon et al. 2017a:108).

Undersökningen skedde i två steg där den första fasen gav deltagare möjlighet att jämföra ängsplanteringar med formella planteringar samt örtartade rabatter, genom foton. I den andra fasen gavs deltagare möjlighet att jämföra nio typer av planterade ängar med inhemskt växtmaterial, som anlades på grönområden runt om i södra England. Dessa ängar jämfördes sedan med kontrolltytor av konventionellt klippt gräsmatta (Southon et al. 2017a).

Identifiering och tolkning av gestaltningselement samt dess effekter

I den första fasen jämfördes bilder från formella planteringsbäddar, örtartade rabattplanteringar samt ängsplanteringar (Southon et al. 2017a). Bilderna på de formella planteringsbäddarna visar låga och välstädade planteringar med sommarblommor i rader. Blomningen är rik och i klara färger (Southon et al. 2017b). Planteringen har en låg mångfald, med en låg strukturell diversitet, där växtmaterialen är medvetet placerat.

Bilderna på de örtartade rabattplanteringarna visar en högre strukturell diversitet, främst bestående av torktåliga perenner med grönt och grått bladverk. Arterna är placerade i återkommande mönster med en medveten växtplacering, med färre individer per grupp än i den formella planteringen. Färgskalan är harmoniserande i främst gröna och gula kulörer (Southon et al. 2017b).

De utvalda bilderna på ängsplanteringar visar en vegetation med låg höjd, med växtmaterial i slumpartad placering i lager. Planteringarna går i komplexa mönster med en rik blomning av kontrasterande färger i främst gult och rött (Southon et al. 2017b).

Resultatet från studiens första fas visar att de deltagande uppfattade bilderna på ängsplanteringarna som mest tilltalande av de tre olika planteringstyperna. När resultatet sedan delades upp efter de deltagandes demografiska bakgrund visades det att det fanns skillnader i vilka som hade föredragit ängsplanteringen;

Consideration of interaction terms indicated that meadows were given higher preference scores by respondents who visited the countryside more frequently, had been visiting the site for a

shorter period, were women and were people with lower ethnicity-deprivation scores than those without these characteristics. (Southon et al. 2017a:109).

Människor med låga värden inom ”ethnicity-deprivation” innefattar människor från områden med högre socioekonomisk status, och som också har en mindre sannolikhet att tillhöra en etnisk minoritet (Southon et al. 2017a). Detta betyder att en av de grupper som föredrog ängsplanteringen framför andra typer av planteringar, var människor från områden med högre socioekonomisk status och människor som sannolikt tillhör majoritetskulturen. Även de grupper som besöker landsbygden ofta föredrog i högre utsträckning ängsplanteringen (Southon et al. 2017a).

I fas två av studien jämfördes nio olika typer av ängsvegetation som varierade från låg artdiversitet och låg höjd till hög artdiversitet och hög höjd. Ängsplanteringarna med en låg artdiversitet bestod enbart av gräsarter, medan de andra två typerna bestod av gräsarter samt örtarter. Alla arter var perenna samt av den inhemska florin. Bilderna visar en genomgående grön vegetation med varierad andel blomning i ljusa färger (Southon et al. 2017a:107).

Av denna fas i studien framkom att människor från områden med lägre socioekonomisk status och sannolikt tillhörande en minoritetskultur, tyckte mer om ängsplanteringarna med medel till hög höjd samt de ängsplanteringar som innehöll fler arter (Southon et al. 2017a:109; 112). Samma grupp av deltagare uttryckte inte lika stor uppskattning för ängsplanteringarna jämfört med kontrollområdena med klippt gräsmatta, som andra grupper (Southon et al. 2017a:109). Det visades också att människor som ofta besökte platsen där studien utfördes, var mindre benägna att föredra ängsplanteringen (Southon et al. 2017a:116).

Summering av gestaltningselement i fallstudie 2

- Ängsplantering, med **inhemskt växtmaterial, låg höjd, slumpartad placering, rik blomning, kontrasterande färgskala, hög artdiversitet**, föredrogs främst av människor från områden med hög socioekonomisk status/tillhörande majoritetskultur, samt människor som besöker platsen en kortare tid och som även besöker landsbygden
- Ängsplanteringar i **medel till hög höjd** samt **hög artdiversitet**, med blomning i **harmoniserande färgskala** med **ljusa färger, grön bakgrund, inhemskt växtmaterial, gräsarter** och **örtarter kombinerat**, föredrogs framför andra ängsplanteringar, av människor från områden med lägre socioekonomisk status/minoritetskulturer.

4.1.3. Sammanställning och analys av gestaltningselement från fallstudier

Resultatet av de identifierade gestaltningselementen från fallstudierna indikerar att människor från områden med lägre socioekonomisk status eller tillhörande minoritetskultur, till högre grad föredrar planteringar med en stark rumskänsla.

Utöver rumsbildande gestaltningselement visar Nam & Dempsey (2019) på att den här gruppen av människor föredrar en mer formell plantering med en medveten växtplacering och tydligt avgränsade former, över slumpartade ängsplanteringar. Southon et al. (2017a) visar på liknande tendenser, där människor från områden med lägre socioekonomisk status var mindre positivt inställda till ängsplanteringar, än vad människor från områden med högre socioekonomisk status var. Den senare studien påvisar också att om ängsplantering är det enda valet, föredras en hög artdiversitet och därav en hög strukturell diversitet, samt högre höjder och därav en starkare rumskänsla, framför lägre ängsplanteringar.

Indikationen av preferenser för rumsskapande gestaltningselement kan kopplas till Robinsons (2016) samt Dunnetts (2019) teorier om att skapa rum för en känsla av trygghet. Enligt resultatet i det här arbetet verkar behovet av upplevd trygghet vara större hos människor från områden med lägre socioekonomisk status eller tillhörande minoritetskulturer. Nassauer (1995) pekar på vikten av synligt omhändertagande i ekologiska planteringar genom ordning och kontroll, vilket också Dunnett (2019) menar är några av de grundläggande behoven som, tillsammans med andra trygghetsskapande faktorer, bör prioriteras före estetiska upplevelser. Ett ökat behov av en känsla av trygghet skulle även här kunna förklara varför den här gruppen av människor föredrar en mer traditionell och formell ordning i planteringar.

En annan bidragande faktor till att vissa grupper av människor föredrar traditionella planteringar framför ängsplanteringar kan, i linje med Robinsons (2016) resonemang om kulturellt välbekanta miljöer, bero på hur känt växtmaterialet samt de estetiska strukturerna i planteringen är. Southon et al. (2017a) visar på att ängsplanteringen föredrogs av de människor som oftare besökte landsbygden, vilket kan bero på bekanta strukturer och arter i naturalistiska planteringar som har inspirerats av dessa naturliga miljöer. Det skulle kunna finnas ett samband i att människor från urbana områden med låg socioekonomisk status och tillhörande minoritetskultur, inte har ekonomisk möjlighet att resa lika ofta till landsbygden och då inte heller är lika bekanta med den vilda naturen, vilket skulle vara intressant att undersöka i vidare studier.

4.2. Identifiering och tolkning av gestaltningselement i naturalismens inriktningar

I följande avsnitt beskrivs mina tolkningar av gestaltningselement inom de tre naturalistiska inriktningarna. Dessa gestaltningselement har jag identifierat utifrån bilder och text från projekt av de namn som Dunnett (2019) menade representerade de tre stilarna.

4.2.1. Impressionistisk naturalism; Dan Pearson, Tom Stuart-Smith, Sarah Price.

I den impressionistiska naturalismen återfinns gestaltare som Dan Pearson, Tom Stuart-Smith och Sarah Price (Dunnett 2019).

Tolkning av gestaltares arbete

I Dan Pearsons gestaltningar syns en koppling till Arts and Craft-rörelsen, med växtmaterial som omfattar robusta stenmaterial där det hårda materialet möter växternas mjukare, svepande former och skapar starka kontraster (Dan Pearson Studio u.å.a; u.å.b). Arter som blåregn och klätterrosor klättrar på väggar, murar och i skogsbryn (Dan Pearson Studio u.å.b), vilket ger planteringarna rumsskapande effekter med dramatiska höjdskillnader. Även om blomningen är rik, så är planteringarna huvudsakligen gröna och placerade mot en grön bakgrund, till exempel ett skogsbryn eller beteslandskap. Växtmaterialet som används är kultiverat kombinerat med inhemskt (Dan Pearson Studio u.å.c), och färgskalan på blomningen är ljus och harmoniserande (Dan Pearson Studio u.å.d).

Gestaltaren Tom Stuart-Smith använder sig av ett mer skulpturalt formspråk, där stenmaterialet som skulle ha varit i Dan Pearsons planteringar byts ut mot stålskulpturer eller formklippta buskar. Uttrycket blir mer modernt med geometriska former och moderna material (Tom Stuart-Smith 2021a; 2021b), även om kontrasten mellan det hårda och det mjuka växtmaterialet finns på samma sätt som i Dan Pearsons arbete. Även här finns det gröna ofta som bakgrund eller som gräsmattor, för en vilande paus mellan de mer kontrasterande intrycken. Former, höjder och färger återkommer i speglande eller repetitiva mönster och skapar en mer klassisk och ordnad estetik där planteringarna är skarpt inramade av kanter (Tom Stuart-Smith 2021b; 2021c). Färgskalan är harmoniserande (Stuart-Smith 2020), med växtmaterial i mjuka, svepande former, medvetet placerade där perenner tillsammans med lignoser bildar rumsskapande effekter.

I Sarah Prices arbete synliggörs den impressionistiska stilen i ordval om design;

The natural world is an inexhaustible source of inspiration. My aim in design is to simultaneously exaggerate and simplify the most attractive and exciting moments in nature.[...]

I introduce plants with strong architectural forms, such as grasses or clear stem shrubs or trees to create more ordered and stylised pictures than truly wild plantings. (Price 2016:94).

Här beskrivs en medveten process på vad Dunnett (2019) kallar för *enhanced nature*, vilket betyder att försköna naturalistiska planteringar genom att lägga till vissa mer dramatiska former, strukturer eller växtmaterial. Price (2016:93) skriver också att hon vill arbeta med färg, lokalt hantverk och rörelse, likt Gertrude Jekylls principer. Hon använder sig även mer av kontraster i blomfärger, främst violett och gult, än tidigare nämnda gestaltare (Price 2020). Växtplaceringen är även mer komplex och slumpartad, med till ytan mindre grupper och block. Hon har också samarbetat i projekt med gestaltare från den teknokratiska inriktningen (Price 2020).

Identifierade gestaltungs-element inom impressionistisk naturalism

- **Harmoniserande färgskala**, klara och ljusa färger mot en grön bakgrund
- **Hårda material möter mjuka material**, mötet är kontrastfullt och dynamiskt
- **Växtmaterial med mjuka former** som väver ihop växtkombinationer
- **Medel artdiversitet** där gräsarter blandas med örtarter
- **Medveten växtplacering** med grupper om få individer i repetitiva mönster, högt skötselbehov
- **Kultiverat växtmaterial** med rik blomning möter **inhemskt växtmaterial**
- **Hög strukturell diversitet** – dramatiska höjdskillnader
- **Stark rumskänsla** där lignoser, perenner och annueller kombineras
- **Målade gestaltungs-metod**, uttryck baseras på platsens identitet

Figur 1: Karaktärsillustration - impressionistisk naturalism. Exempel på material, färgskala och placering inom den impressionistiska inriktningen. Skalfigur som höjdsreferens för planterings rumsbildande egenskaper. (Essie Moe 2021).

4.2.2. Teknokratisk naturalism; James Hitchmough & Nigel Dunnett

Dunnett (2019) räknar mycket av sitt eget arbete som teknokratiskt, och även det av landskapsarkitekten James Hitchmough. Då Nigel Dunnett senare tar sig an en inriktning som är något av en kombinerad naturalistisk stil, har jag fokuserat på James Hitchmoughs arbete. Den här inriktningen är mer en metod än en estetisk stil, vilket gör att tolkningarna blir baserade på sättet att arbeta snarare än färdiga gestaltningar.

Tolkning av gestaltares arbete

Ett stort fokus är planterings anpassning till rådande klimatförändringar, vilket oftast betyder att växtmaterialet är torktåligt och baseras på växtsamhällen som tål mycket torka, till exempel prärie eller stäpp (Garden Masterclass 2020). Detta betyder att växtmaterialet ofta har en mindre bladmassa, mindre bladstorlek och lägre höjd än växtmaterial som kräver mer fukt och näring.

Då planteringen ska kräva minimal skötsel är mellanartskonkurrens en faktor att ta hänsyn till, vilket gör att konkurrenskraftiga växter väljs bort med fördel för stresstoleranta växter (Hitchmough 2017:50). Detta ger också ett estetiskt uttryck som skiljer sig från de andra inriktningarna, då stresstoleranta växter växer långsammare och ger en mindre volym. En låg skötselnivå innebär även att växtmaterialet bör vara maximalt anpassat till ståndort, vilket inte måste vara fallet i de andra inriktningarna där skötselnivån är högre.

Då växtmaterialet inom den teknokratiska inriktningen främst väljs från befintliga, naturliga växtsamhällen världen över, är materialet sällan kultiverat, utan tillhör den inhemska eller främmande floran. Det placeras med en slumpartad växtplacering, genom sådd eller plantering, vilket gör att planteringen kan innehålla många lager av växter i olika höjder med olika habitus (Hitchmough 2017). Detta ger planteringen en hög och komplex strukturell diversitet i den mindre skalan. Däremot ligger fokus i planteringen på det ofta torktåliga fältskiktet, vilket gör att den strukturella diversiteten i den större skalan blir låg jämfört med i de andra inriktningarna.

Det estetiska uttrycket i planteringarna blir ytterst varierat i växtmaterial. En lång blomningsperiod eftersträvas, och då växtvalet baseras på ståndort, klimat och växtsamhälle (Hitchmough 2017) snarare än estetiska gestaltningselement, återfinns färger, strukturer och former i alla möjliga kombinationer.

James Hitchmough menar själv att den här typen av planteringar kan vara svåra att sköta (Beth Chatto's Plants and Gardens 2018). Även om skötselbehovet är lågt, behövs specialiserade kunskaper i till exempel hortikultur, biogeografi eller biologi för att förstå de komplexa ekosystem och växtsamhällen som bildas i dessa planteringar. Han menar även att det kan vara svårt att förstå sig på den här typen

av planteringar, då det estetiska slutmålet för planteringen inte är förutbestämt utan dynamiskt (Beth Chatto's Plants and Gardens 2018).

Identifierade gestaltungs-element inom teknokratisk naturalism

- **Kontrasterande färgskala**, spontana kombinationer med varierade färger
- **Växtmaterialet i planteringen är fokus**, ofta utan att möta andra material över stora arealer
- **Växtmaterial med varierat uttryck**, för att kunna konkurrera på olika nivåer
- **Hög artdiversitet**, där växter planteras eller sås i lager
- **Slumpartad växtplacering**, där planteringen får sköta konkurrens själv, lågt men specialiserat skötselbehov
- **Främmande växtmaterial**, ofta torktåligt, anpassat efter ståndort och växtsamhälle, möter **inhemskt växtmaterial**
- **Hög strukturell diversitet** i den mindre skalan, men låg i den större skalan
- **Svag rumskänsla**, fokus ligger på fältskiktet
- **Evidensbaserad, hortikulturell gestaltungs-metod**, uttryck baseras på växtsamhällen liknande platsens ståndort, samt forskning

Figur 2: Karaktärsillustration - teknokratisk naturalism. Exempel på material, färgskala och placering inom den teknokratiska inriktningen. Skallfigur som höjdreferens för planterings minimalt rumsbildande egenskaper. (Essie Moe 2021).

4.2.3. Modernistisk naturalism; Piet Oudolf

Piet Oudolfs arbete utgår från väl utvalda växtmaterial och kombinationer, baserade på dess estetiska egenskaper. Det gör att många av projekten liknar varandra och på så sätt känns igen som just Piet Oudolfs gestaltningar.

Tolkning av gestaltares arbete

I planteringar inom den modernistiska naturalismen är färgskalan harmoniserande och dämpad, ofta med gula, röda, bruna och gröna nyanser (Oudolf 2021d). Växterna planteras med medveten placering i större, återkommande, grupper (Oudolf 2021a; 2021d), vilket ger planteringen en enhetlighet men också en lägre artdiversitet än i planteringar inom de andra inriktningarna. Planteringarna är ofta placerade vid gångvägar och i rum för passage, väl inramade av kanter i hårda och moderna material (Oudolf 2021f).

Växtmaterialet är hårdare i sin karaktär än växtmaterialet i den impressionistiska inriktningen och bildar linjer, ofta vertikala, som korsar varandra (Oudolf 2021c). Arterna som återfinns i många planteringar är kultiverade med spännande sortnamn för att ge ett tydligt visuellt intryck (Oudolf & Gerritsen 2019). Med detta blir känslan av planteringen snarare en nyskapad plats än en restaurerad eller naturskapad plats.

Med planteringarnas tydliga kanter och ofta geometriska form, blir det estetiska uttrycket mycket ordnat. Växtmaterialet är också ofta placerat så att de högre perennerna är längre bak (Oudolf 2021e), vilket skapar en mer traditionell karaktär. Då varje växt har sin plats och blomningen är sparsam, är planteringen inte lika växlande och dynamisk över tid som i den impressionistiska eller teknokratiska inriktningen. Målet att bibehålla det mycket bestämda uttrycket gör att de modernistiska planteringarna har ett högt skötselbehov jämfört med planteringar inom den teknokratiska inriktningen.

I många fall består planteringarna av ett fältskikt med perenner över stora ytor (Oudolf 2021b), vilket gör att höjdskillnaderna blir begränsade. En viss rumskänsla med väggar finns senare på säsongen när de högre perennerna har växt till sig, men inte i samma höjder som inom den impressionistiska inriktningen.

Identifierade gestaltningselement inom modernistisk naturalism

- **Harmoniserande färgskala**, ofta i dova färger
- **Kanter i växtbäddar av hårda material**, tydligt inramande
- **Växtmaterial med fokus på struktur**, mycket hårda och vertikala linjer
- **Låg artdiversitet**, noga utvalda arter med en hög andel prydnadsgräs
- **Medveten växtplacering** med grupper om fler individer i repetitiva mönster, högt skötselbehov
- **Främst kultiverat växtmaterial**, med sparsam blomning
- **Medel strukturell diversitet**, höjdskillnader i perenner

- **Medel rumskänsla**, uppvuxna perenner bildar väggar i slutet av säsongen
- **Abstrakt och konsekvent gestaltungs metod**, platser får liknande uttryck med upprepade, specifika växtmaterial och kombinationer

Figur 3: Karaktärsillustration - modernistisk naturalism. Exempel på färgskala, material och placering inom den modernistiska inriktningen. Skalkfigur som höjdreferens för planterings delvis rumsbildande egenskaper. (Essie Moe 2021).

4.3. Sammankoppling av naturalismens inriktningar och olika grupperns preferenser

Sammanställningen och analysen av fallstudierna har visat på att människor från områden med lägre socioekonomisk status eller tillhörande minoritetskultur föredrar planteringar med en stark rumskänsla, en relativt hög artdiversitet samt en hög strukturell diversitet. Vid given möjlighet föredras också mer formella planteringar med gestaltungs element som exempelvis medveten växtplacering och tydliga former. De naturalistiska inriktningar som enligt min identifiering och tolkning innehar flest av dessa gestaltungs element är den impressionistiska samt den modernistiska inriktningen, där den impressionistiska inriktningen ofta har starkare rumskänsla än den modernistiska.

Den teknokratiska inriktningen har enligt min identifiering och tolkning en hög artdiversitet och därav en hög strukturell diversitet i den mindre skalan men saknar däremot rumsskapande element och höjdvaryationer i den större skalan för att tilltala människor från områden med låg socioekonomisk status eller tillhörande minoritetskulturer.

Tidigare forskning samt de två fallstudierna visar också på specifika utfall som kan kopplas till naturalismens inriktningar enligt följande:

- Southon et al. (2017a) visade på att samma grupp av människor inte föredrog den örtartade rabattplanteringen, vilken innehöll många av de gestaltningselement som återfinns inom den impressionistiska inriktningen. Det resultatet antyder att den här gruppen föredrar en traditionell plantering, framför en naturalistisk örtplantering, även om den naturalistiska planteringen innehåller rumsskapande element i form av högre perenner.
- Då det har visats att människor tycker om en rik och lång blomningsperiod (Brun et al. 2018; Lindemann-Matthies et al. 2010), och denna preferens inte har varierat i det här arbetet hos olika kulturella och socioekonomiska grupper, borde planteringar med mycket blomning vara att föredra. Enligt gestaltningselement i de tre inriktningarna bör den impressionistiska eller den teknokratiska stilen svara bäst på dessa preferenser, då dessa stilar innehar en dekorativ blomning med starka, klara färger. Den modernistiska inriktningen är enligt identifierade gestaltningselement inte lika dekorativ och blomningen är inte lika framhävd.
- Nam & Dempsey (2019) visade att människor från områden med låg socioekonomisk status var mer positiva till att vara med i förvaltningsprocessen i planteringar. Då James Hitchmough menar att planteringar inom den teknokratiska inriktningen kan vara svåra att förstå sig på och svåra att sköta (Beth Chatto's Plants and Gardens 2018), kan processer i den här typen av plantering bli komplicerade att ta del av utan specialistutbildning i ämnet, vilket kan resultera i att icke-professionella inte blir lika engagerade i planteringar i bostadsområdet.

När gestaltningselement och dess effekter på grupper med låg socioekonomisk status eller tillhörande minoritetskulturer summeras, bör den impressionistiska inriktningen vara den naturalistiska inriktning som bäst lämpar sig för att estetiskt tilltala dessa grupper. Rumsskapande faktorer som träd, häckar eller byggda element bör vara att föredra som komplement till örtartade planteringar, på de platser där det är möjligt, om tanken är att tilltala flera grupper av människor.

5. Diskussion

I det här avsnittet följer en kritisk diskussion kring arbetets relevans och resultat samt en diskussion kring eventuell problematik i ämnet och i arbetet, som jag har identifierat genom min arbetsprocess.

5.1. Arbetets relevans

Då arbetets tidigare sammankoppling visar en indikation på att den impressionistiska naturalismen bör vara bäst lämpad att applicera som planteringsdesign för att tilltala människor med lägre socioekonomisk status eller tillhörande minoritetskultur, ska det dock tilläggas att de andra inriktningarna inte på något vis bör väljas bort som komplement i urbana miljöer. Planteringar inom den teknokratiska inriktningen, vilka innehar gestaltningselement som har visat sig föredras av människor från områden med högre socioekonomisk status, har till exempel flera ekonomiska och ekologiska fördelar och kan även bjuda på estetiska upplevelser i form av starka färgkombinationer. Den modernistiska inriktningen ger konstnärliga planteringar med en tydlig struktur, vilket gör stilen lämplig att applicera i gestaltning av till exempel rum för passage. Det kan däremot vara bra att veta vilka gestaltningselement som har vilken effekt, så att nya naturalistiska planteringar ger positiva upplevelser för fler grupper av människor.

Enligt resultatet av mitt arbete finns det risker med att, som Robinson (2016) och Dunnett (2019), behandla estetik som något objektivt. Det har visats sig genom mitt arbete finnas skillnader i preferenser om planteringstyper av olika kulturella och socioekonomiska grupper. Att gestalta planteringar utifrån statistik där människor behandlas som homogen grupp, riskerar att exkludera människor med låg socioekonomisk status eller tillhörande minoritetskulturer. Southon et al. (2017a) visar ett konkret exempel på detta där det vid uppdelning av socioekonomiska grupper framkom att alla inte alls föredrog ängsplanteringen. Att vid anläggning av planteringar i socioekonomiskt utsatta områden välja den ekonomiskt och ekologiskt försvarbara teknokratiska planteringstypen, kan genom sin estetik samt krav på kunskap vid skötsel av planteringen, komma att riskera att exkludera de boende på platsen. Val som dessa skulle då motverka UNDPs hållbarhetsmål om att främja social, ekonomisk och politisk inkludering (United Nations Development

Programme 2021). Därav är det viktigt att genom vidare undersökningar och diskussioner med de boende, prioritera kulturella och socioekonomiska aspekter vid utformning av planteringar i naturalistisk stil.

5.2. Problematik

Genom arbetet har jag stött på flera svårigheter och komplexa frågor. Särskilt kategoriseringen av kulturella och socioekonomiska grupper är komplex, med risk för generaliseringar, vilket tycks avspeglas inom forskningsvärlden då deltagande sällan delas in efter dessa faktorer. De fallstudier jag har använt mig av, använder sig av ett index på tätorters olika socioekonomiska status, vilket kanske mer säger något om de deltagandes bostadsområde och sociala normer, än individens ekonomiska status eller kultur. Det har dock i mitt resultat ändå framkommit mönster i preferenser när människor delas in efter dessa grupper, men om de bakomliggande orsakerna till detta är kulturella och ekonomiska faktorer, är svårt att säga.

Det bör också tilläggas att det här arbetet behandlar människors uppfattningar från endast två fallstudier. Även om dessa två var de enda funna fallstudier som uppfyllde alla relevanskriterier för arbetet, bör sammanhang som visats på i arbetet verifieras och utvecklas med vidare empirisk forskning. Hade arbetets tidsplan tillåtit djupare studier är det möjligt att fler fallstudier som svarar på arbetets frågor hade hittats och på så vis gett mer nyanserade eller starkare resultat. Arbetet hade även kunnat bli annorlunda om frågorna i fallstudierna hade varit ställda på andra sätt.

Då de två valda fallstudierna utfördes i Storbritannien, samt att flera av de undersökta arkitektkontoren huvudsakligen är belagda i Storbritannien, visar arbetet på resultat som inte nödvändigtvis stämmer för flera länder. Vidare studier där kulturella och socioekonomiska skillnader i uppfattningar av naturalistisk design undersöks bör göras på andra platser för mer platsspecifika resultat. Arbetet syftar till att ge förståelse för att det kan finnas skillnader i preferenser av planteringsdesign utifrån kulturella och socioekonomiska aspekter, och att dessa aspekter sällan är undersökta.

Det bör även tas hänsyn till att andra faktorer än personliga erfarenheter kopplade till planterings estetik, kan påverka uppfattningar kring de planteringar som studierna har undersökt. Planterings storlek, platsens geografiska sammanhang eller enkätens utformning kan vara sådana faktorer.

Det har också varit problematiskt att jämföra de tre naturalistiska inriktningarna då en gestaltares uttryck kan skilja sig från andra gestaltare inom samma inriktning och även att en gestaltares tidigare verk kan skilja sig från samma gestaltares senare verk. Många planteringar har också formgivits genom samarbeten mellan

yrkesverksamma inom de olika inriktningarna, vilket tyder på att de renodlade uttryck som Dunnitt (2019) beskriver, kanske inte är märkbara i praktiken.

Ett annat problem med att jämföra estetiska uttryck i olika naturalistiska planteringar utifrån tidigare studier har varit bristen på empiriska undersökningar där de tre inriktningarna har ställts mot varandra. Det tycks inom forskningsvärlden vara norm, att ekologiska och naturalistiska planteringar alltid innebär låga ängsplanteringar eller blommande gräsmattor, vilka ställs mot sin raka motsats. En anledning till detta kan vara att många studier inom ämnet är utförda av forskare som också gestaltar teknokratiska planteringar. Det är möjligt att de bilder som representerar olika planteringar i enkäterna, skulle ha sett annorlunda ut och därigenom ha gett andra resultat, om studien var utförd av en person verksam inom den modernistiska eller impressionistiska inriktningen.

För att vidare undersöka eller verifiera det material som jag har använt mig av i arbetet, skulle jag ha kunnat göra en egen enkätstudie där de tre inriktningarna ställdes mot varandra. På grund av arbetets begränsade tidsram, har detta inte varit möjligt. Det bör också tilläggas att mitt resultat består av tolkningar, vilka per definition alltid är subjektiva. Hade någon annan granskat gestaltningselement inom de tre naturalistiska inriktningarna, är det möjligt att resultatet hade blivit annorlunda. Jag skulle i arbetet även ha kunnat utgå från annan litteratur om naturalistisk design och på så vis ha vinklat mitt arbete utifrån andra teorier eller begrepp, vilket skulle kunnat ha påverkat identifieringen av gestaltningselement.

6. Slutsats

Sammanställningen av identifierade gestaltningselement och olika socioekonomiska och kulturella gruppers preferenser från två undersökta fallstudier, indikerar att rumsskapande element är en av de viktigaste faktorerna att ta hänsyn till för att tilltala grupper av lägre socioekonomisk status eller tillhörande minoritetskulturer. Arbetets sammankoppling mellan naturalismens tre inriktningar och olika gruppers preferenser, antyder att den impressionistiska inriktningen innehar flest gestaltningselement som föredras av ovan nämnda grupp. Att ta hänsyn till kulturella och socioekonomiska skillnader i preferenser vid utvecklingen av nya grönområden är viktigt för att uppfylla de globala hållbarhetsmålen. Undersökningar om uppfattningar rörande estetik där planteringar inom de tre naturalistiska inriktningarna jämförs, samt undersökningar om varför kulturella och socioekonomiska grupper uppfattar estetik annorlunda, skulle vara intressanta studier för vidare forskning.

Referenser

- Botzat, A., Fischer, L. & Kowarik, I. (2016). Unexploited opportunities in understanding liveable and biodiverse cities. A review on urban biodiversity perception and valuation. *Global Environmental Change*. 39. 220-233. <https://doi.org/10.1016/j.gloenvcha.2016.04.008>
- Beth Chatto's Plants and Gardens (2018). *Beth Chatto Symposium: James Hitchmough Putting Ecological Planting in Context: Why, Where and How?* [Video]. https://www.youtube.com/watch?v=YS_lonToTZQ [2021-03-08]
- Brun, M., Di Pietro, F. & Bonthoux, S. (2018). Residents' perceptions and valuations of urban wastelands are influenced by vegetation structure. *Urban Forestry & Urban Greening*. 29, 393-403. <https://doi.org/10.1016/j.ufug.2017.01.005>
- Dan Pearson Studio (u.å.a). *Chatsworth Laurent Perrier Garden*. <http://danpearsonstudio.com/chatsworth-laurent-perrier/> [2021-03-03]
- Dan Pearson Studio (u.å.b). *Torrecchia Vecchia*. <http://danpearsonstudio.com/torrecchia-vecchia/> [2021-03-03]
- Dan Pearson Studio (u.å.c). *Folly Farm*. <http://danpearsonstudio.com/folly-farm/> [2021-03-03]
- Dan Pearson Studio (u.å.d). *Tokachi Millennium Forest*. <http://danpearsonstudio.com/tokachi-millennium-forest/> [2021-03-03]
- Dunnett, N. (2019). *Naturalistic planting design – The essential guide*. Portland: Filbert Press
- Garden Masterclass (2020). *James Hitchmough – traveller and researcher*. [Video]. <https://www.youtube.com/watch?v=YF1cB0EaQuo> [2021-03-08]
- Hitchmough, J. (2017). *Sowing beauty: Designing flowering meadows from seed*. Portland: Filbert Press
- Hoyle, H., Hitchmough, J. & Jorgensen, A. (2017). All about the 'wow factor'? The relationships between aesthetics, restorative effect and perceived biodiversity in designed urban planting. *Landscape and Urban Planning*. 164. 109-123. <https://doi.org/10.1016/j.landurbplan.2017.03.011>
- Hoyle, H., Norton, B., Dunnett, N., Richards, P., Russell, J. & Warren, P. (2018). Plant species or flower colour diversity? Identifying the drivers of public and invertebrate response to designed annual meadows. *Landscape and Urban Planning*. 180. 103-113. <https://doi.org/10.1016/j.landurbplan.2018.08.017>

- Kueffer, C. & Kull, C.A. (2017). Non-native Species and the Aesthetics of Nature. I: Vilà, M. & Hulme, P.H. (red.) *Impact of Biological Invasions on Ecosystem Services*, Invading Nature - Springer Series in Invasion Ecology, volume 12. Cham: Springer Nature. 311-324.
https://link.springer.com/chapter/10.1007/978-3-319-45121-3_20 [2021-02-18]
- Lindemann-Matthies, P. (2017). Perception of plant species richness by people with different nationalities—an experimental study. *Landscape Research*. 42. 1-16. <https://doi.org/10.1080/01426397.2017.1305343>
- Lindemann-Matthies, P., Junge, X. & Matthies, D. (2010). The influence of plant diversity on people's perception and aesthetic appreciation of grassland vegetation. *Biological Conservation*. 143, 195-202.
<https://doi.org/10.1016/j.biocon.2009.10.003>
- Lurie Garden (2021). *About*. <https://www.lurigarden.org/about/> [2021-02-01]
- Nam, J. & Dempsey, N. (2019). Understanding Stakeholder Perceptions of Acceptability and Feasibility of Formal and Informal Planting in Sheffield's District Parks. *Sustainability*. 11. 360.
<https://doi.org/10.3390/su11020360>
- Nassauer, J. (1995). Messy Ecosystems, Orderly Frames. *Landscape Journal*. 14(2), 161-170, <http://lj.uwpress.org/content/14/2/161> [2021-02-05]
- Nowak-Olejnik, A., Mocior, E., Hibner, J. & Tokarczyk, N. (2020). Human perceptions of cultural ecosystem services of semi-natural grasslands: The influence of plant communities. *Ecosystem services*. 46, 1-14.
<https://doi.org/10.1016/j.ecoser.2020.101208>
- Oudolf, P. (2021a). *Bad Driburg*. <https://oudolf.com/garden/bad-driburg> [2021-03-08]
- Oudolf, P. (2021b). *Delaware*. <https://oudolf.com/garden/delaware> [2021-03-08]
- Oudolf, P. (2021c). *Hauser and Wirth*. <https://oudolf.com/garden/hauser-and-wirth> [2021-03-08]
- Oudolf, P. (2021d). *High Line*. <https://oudolf.com/garden/highline> [2021-03-08]
- Oudolf, P. (2021e). *Trentham*. <https://oudolf.com/garden/trentham> [2021-03-08]
- Oudolf, P. (2021f). *Westerkade*. <https://oudolf.com/garden/westerkade-2> [2021-03-08]
- Oudolf, P. & Gerritsen, H. (2019). *Planting the natural garden*. Portland: Timber Press
- Pearson, D. & Shintani, M. (2020). *Tokachi Millennium Forest*. Portland: Filbert Press
- Robinson, N. (2016). *The Planting Design Handbook*. 3 uppl., New York: Routledge
- Price, S. (2020). *@sarahpricelandscapes* [Instagram]. 27 oktober.
<https://www.instagram.com/p/CG28zpRg2Wz/> [2021-03-03]
- Price, S. (2016). The gardener's gaze. *Gardens Illustrated*, juni 2016. 92-95.
<https://static1.squarespace.com/static/5bacf6ad7788973758e92a0c/t/5c5f1>

- [f0271c10be188e89d78/1549737748016/GI_DesignIdeas_235_pp092-095.pdf%2093](https://doi.org/10.1016/j.landurbplan.2016.08.003) [2021-03-03]
- Southon, G., Jorgensen, A., Dunnett, N., Hoyle, H. & Evans, K. (2017a). Biodiverse perennial meadows have aesthetic value and increase residents' perceptions of site quality in urban green-space. *Landscape and Urban Planning*. 158, 105-118.
<https://doi.org/10.1016/j.landurbplan.2016.08.003>
- Southon, G., Jorgensen, A., Dunnett, N., Hoyle, H. & Evans, K. (2017b). Figure S2 [Supplementary Data, Biodiverse perennial meadows have aesthetic value and increase residents' perceptions of site quality in urban green-space. *Landscape and Urban Planning*. 158, 105-118.] <https://ars.els-cdn.com/content/image/1-s2.0-S0169204616301554-mmcl.docx> [2021-03-03]
- Stuart-Smith, T. (2020). @tomstuartsmith [Instagram]. 27 september.
<https://www.instagram.com/p/CFo4r2nHhrM/> [2021-03-03]
- Tom Stuart-Smith (2021a). *Beijing Expo 2019*.
<http://www.tomstuartsmith.co.uk/projects/beijing-expo-2019> [2021-03-03]
- Tom Stuart-Smith (2021b). *Trentham*.
<http://www.tomstuartsmith.co.uk/projects/trentham> [2021-03-03]
- Tom Stuart-Smith (2021c). *Rutland Garden*.
<http://www.tomstuartsmith.co.uk/projects/rutland-garden-08230d15-2b34-4454-bb8b-26da4dfc4238> [2021-03-03]
- United Nations Development Programme (2021). *MÅL 10: MINSKAD OJÄMLIKHET*. <https://www.globalamalen.se/om-globala-malen/mal-10-minskad-ojamlikhet/> [2021-03-19]
- Zobec, M., Betz, O. & Unterweger, P. (2020). Perception of Urban Green Areas Associated with Sociodemographic Affiliation, Structural Elements, and Acceptance Stripes. *Urban Science*. 4:9, 1-39.
<https://doi.org/10.3390/urbansci4010009>

Tack

Jag vill tacka min handledare; Marina Queiroz, samt mina kurskamrater, för konstruktiv feedback och vägledande diskussioner under arbetets gång.